

Medián

Medián je nejstarší zvon ve věži našeho kostela

Orel je občanským sdružením, které se věnuje především sportu založenému na křesťanských hodnotách. Sport má dnes velký význam, protože může v mladých posilovat důležité hodnoty jako jsou věrnost, vytrvalost, přátelství, solidarita. Orel má za sebou více než devadesátiletou historii a patří k nejstarším spolkům v České republice. V současné době má více než 14 000 členů v téměř 250 jednotách v celé České republice. Každoročně pořádá velké množství sportovních akcí, při kterých se střetává značné množství amatérských sportovců. V některých jednotách jsou sportovní aktivity spojovány také s kulturou, s prací s mládeží i duchovními akcemi.

Z historie spolku

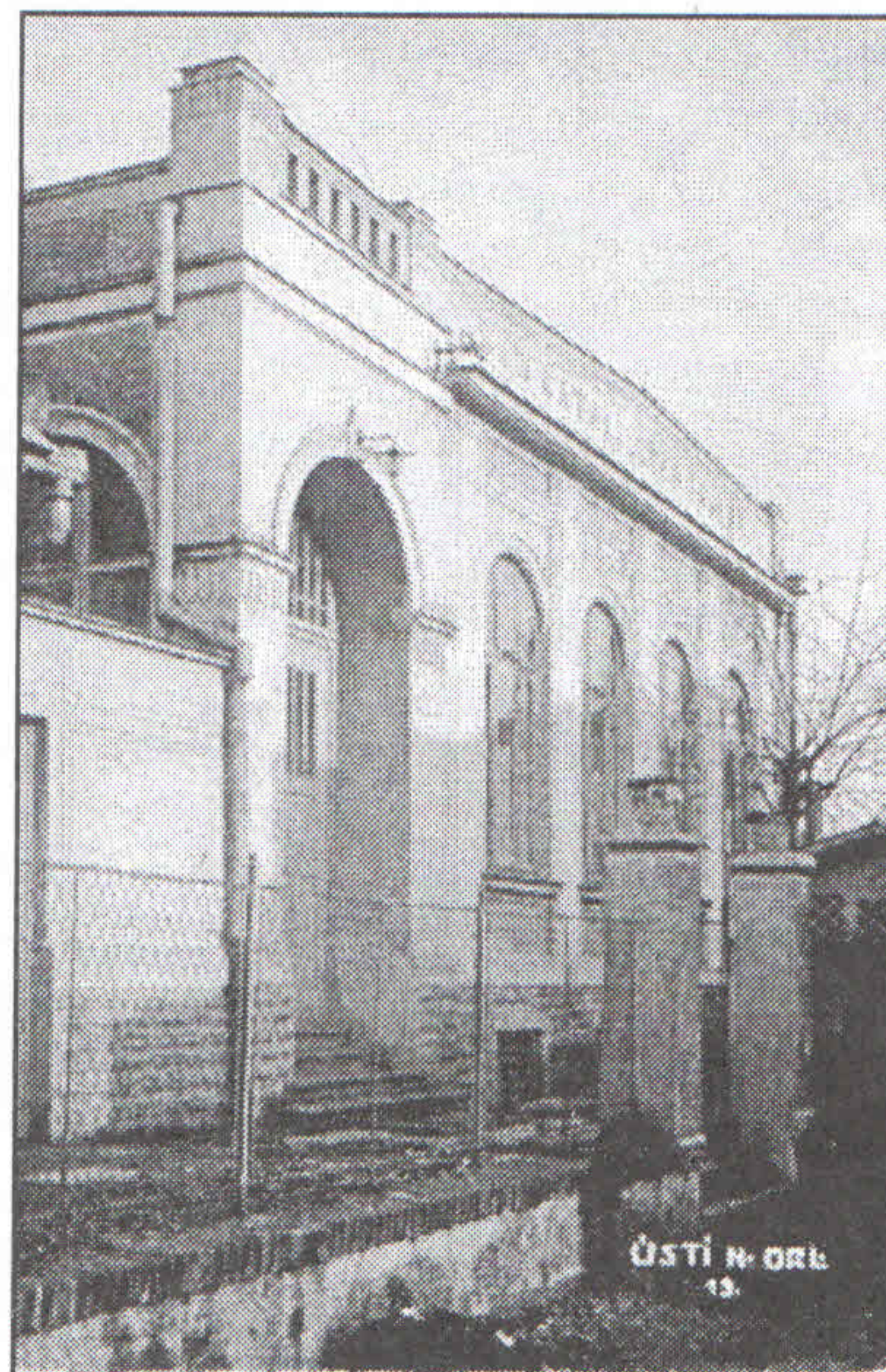
Přibližně před sto lety nastaly okolnosti, které vedly k zakládání katolických a národních tělocvičných organizací při již existujících katolických, sociálních a odborových spolcích tovaryšů a dělníků. Nejstarší tělovýchovná organizace Sokol se v té době distancovala od katolické církve a posilující sociální demokracie zase odváděla dělníky do dělnických tělovýchovných jednot (DTJ). První veřejné vystoupení katolické tělovýchovné jednoty se konalo v roce 1903 a rok později doporučil sjezd křesťansko-sociální strany zakládání tělovýchovných odborů při katolických spolcích. Název Orel, převzatý od slovinských odborů, spolkový kroj a hymna Hoj, Orli, mocnou peruti, jsou zavedeny v roce 1909. Následující rok byly vydány stanovy a začal vycházet časopis Orel. V roce 1911 byla zvolena Ústřední rada a starosta Mons.Dr. J. Šrámek. Po obnovení činnosti přerušené 1. světovou válkou se organizace v roce 1919 osamostatnila a Orel měl v té době 350 odborů a přibližně 40 tisíc členů. Navenek se prezentoval především konáním pravidelných sletů za účasti několika desítek tisíc cvičenců a za velké účasti zahraničních hostů. Rozmach přineslo svatováclavské milénium v roce 1929, kdy se počet členů zvýšil na 112 tisíc.

Orelskou myšlenku vystihuje v knize vydané v roce 1932 a nazvané Památník Brynychovy¹⁾ župy Čsl. Orla v Hradci Králové její předseda J. Polák, když píše: „Podkopáváním nábožensko-mravních základů národa ničí se celý stát, a proto varovali jsme naši mládež před takovou zhoubou a připravili jsme cesty, po kterých by naše katolická mládež kráčela ve šlépějích svatého Cyrila, Metoda a Václava a Otce vlasti Karla IV. Nezapomínali jsme na kulturní a hospodářské problémy a vychovali vlasti řadu zdatných a vzdělaných občanů, kteří dnes jsou důležitými činiteli obcí a okresů a vedou základy zdravé politiky. Pomůckou k těmto velkým cílům byla nám tělovýchova, které v zájmu těla a síly jednotlivců jsme věnovali plnou péči.“

Těžké doby přišly v roce 1939, kdy byla nejprve ukončena branná výchova v Orlu a v září 1942 byla činnost Orla v Čechách ukončena a zabaven všechen majetek. Probíhá však dále odbojová činnost, který vrcholí atentátem na R. Heydricha za účasti čtyř členů Orla a pokračuje až do konce války. Z řad členstva padlo více než 300 účastníků odboje, z nichž někteří byli znovu zatýkáni a dlouhodobě vězněni po roce 1948 za komunistického režimu. V letech 1945 – 1948 musela ve svoji historii již podruhé nejprve obnovit činnost a jako křesťansky orientovaná organizace odolávat politickým tendencím ke sloučení do jedné tělovýchovné organizace, což mělo vést k omezení jejího vlivu. Nejtěžší a poslední úder přišel po Únoru 1948, kdy byl Orel rozpuštěn. Nastala doba 41 let, kdy na rozdíl od jiných organizací se jméno Orel nesmělo nikde uvádět. To byl také jeden z důvodů, proč nebyl po roce 1989 na již třetí obnovu své činnosti dostatečně připraven.

Vážení a milí čtenáři,

není tomu tak dávno, co jsme se ve zvláštní příloze našich novin věnovali tématu Farní charity v Ústí u příležitosti 10 let jejího vzniku. V tomto vydání Mediánu vám přinášíme přehled o dalším zajímavém spolku, který v naší farnosti působí také již více než deset let ve své obnovené činnosti po roce 1989. Jednota Čs. Orla je spíše známa starší generaci, i když i v naší farnosti patří mezi její členy i několik mladých lidí. Proto snad nebude na škodu, abychom se seznámili s její historií a činností. Dovolte, abychom zvláště poděkovali panu ing. Václavu Kličkovi, který pro nás tuto přílohu připravil.

Mše svatá na starém hřbitově, rok 1928

Dům katolických spolků (dnes Malá scéna), původní stav budovy

Osobní kontakty byly narušeny a na mnoha místech nebyla ani snaha tuto situaci změnit.

Symbolickým místem se stává Sv. Hostýn, kde orelskou poutí v roce 1948 činnost končila a poutí v roce 1990 opět obnovená činnost započala. Zde se každoročně koná srpnová pout' . V té době se rozbíhají zejména sportovní aktivity, navazují se kontakty s Mezinárodní katolickou sportovní organizací FICEP, která sdružuje celkem 3 miliony členů. Orlové organizují návrat sochy Panny Marie z exilu na Strahov. Nejlépe se daří obnova činnosti tam, kde byly navraceny Jednotám Orla jejich původní budovy, kde nachází zázemí pro svoji činnost již nová generace, za podpory sedmdesátníků a osmdesátníků většinou z řad „starých“ orelských rodin.

¹⁾ *Edvard Jan Nepomuk Brynych (1846 - 1902), biskup královéhradecký, Jako biskup kladl důraz na náboženskou výchovu věřících a na národní uvědomění svých spoluobčanů.*

Jednota Československého Orla v Ústí nad Orlicí

Nybráno z podkladů od Václava Duška a Aloise Poláka /

Vznik Jednoty Čs. Orla v Ústí nad Orlicí předcházela činnost jiných katolických spolků. Již před 110 lety v roce 1892 byla založena v našem městě Svatojosefská jednota jinochů a mužů. Její činnost byla zaměřena na pořádání kulturních a náboženských přednášek a besídek prostřednictvím divadelního, literárního a řečnického kroužku. Zároveň se Svatojosefská jednota zabývala činností charitativní, svépomocnou formou spolkové nemocenské pokladny a pohřebního fondu. Tělovýchovná činnost se po vzniku Svatojosefské jednoty neorganizovala, protože zájemci měli možnost cvičit v Sokole. Teprve později, když zesílily v Sokole bezvěrecké trendy a podmínky pro další setrvání pro věřící byly neúnosné, začaly stávající katolické spolky zakládat také tělovýchovné odbory, které si kladly za cíl vychovávat svoje členy a zejména mládež podle hesla: „V srdci víru, v paži sílu, v mysli vlast.“

Tělovýchovný odbor

V Ústí nad Orlicí vzniká v roce 1911 tělocvičný odbor Orel při Všeodborovém sdružení křesťanského dělnictva, což byl odborářský spolek založený roku 1903. Po večerech se pilně cvičilo a ústečtí orlové se zúčastňovali veřejných vystoupení. Poprvé již v roce 1911 ve Sloupnici, další rok v Čermné a v Dolní Dobrouči, v roce 1913 v Hnátnici a na Lhotce. První veřejné cvičení v Ústí nad Orlicí se konalo v září 1913 na zahradě hostince v Lázních. Byl zde přítomen Mons. Dr. Jan Šrámek, starosta Čs. Orla a pozdější předseda ČSL. Po přerušení válkou se v roce 1919 postupně rozbíhá neaktivnější období činnosti. Veřejná cvičení v Ústí a okolí, účast na sletu v Brně, organizování obvodových cvičení okrsků východočeské župy Brynychovy. Ta byla rozdělena na 12 okrsků od Nové Paky až po Poličku. Ústí nad Orlicí bylo okrskem č.5 a v roce 1928 zajišťovala ústecká jednota obvodové cvičení. Následující rok se konají jubilejní Svatováclavské dny orelstva v Praze. Na tento druhý celostátní slet orlů odjela do Prahy velká skupina žactva a dorostu pod vedením Marie Kovářové a Františka Duška. Ústečtí se zúčastňují také všech župních sletů od roku 1921. V roce 1932 byly konány 5. župní závody o Pardubický pohár. Jejich absolutním vítězem se stal člen ústecké jednoty Josef Klička a družstvo obsadilo 2. místo. V červnu 1938 se podílí 18 ústeckých orlů na sletu katolické mládeže slovanské v Lublani. Přicházejí však také těžké chvíle. Dne 6. března 1942 spolu s dalšími občany zatčen gestapem vzdělavatel jednoty děkan P. Václav Boštík a odvezen do Pardubic a později do koncentračního tábora. Později jsou do koncentračních táborů odvezeni ještě František Knapovský a Eduard Exner. V protektorátu byl aktivní zejména odbor stolního tenisu pod vedením Františka Velínského. Stolní tenis se hrál v Katolickém domě i po rozpuštění Orla v říjnu 1942 pod hlavičkou SK Ústí nad Orlicí a pokračoval úspěšně i po válce. První veřejné vystoupení po válce byl Orelský den v Dolní Dobrouči 1. září 1946. V témž roce byla pro jednotu získána chalupa v Říčkách v Orlických horách, která sloužila k rekreačním pobytům členů jednoty, zejména mládeže v zimě i v létě, jakož i k prázdninovému táboru žactva. V roce 1947 ještě orlové v krojích vítají ostatky sv. Vojtěcha a účastní se cvičení ve Svitavách a posledního župního sletu v Hradci Králové. Krátce po únoru 1948 katolická Jednota Orla zaniká sloučením s ostatními tělovýchovnými organizacemi ve městě.

Ve funkcích Jednoty Orla se vystřídala celá řada obětavých činovníků. Prvním a přes dvacet let působícím starostou byl Josef Malý, po něm Roman Škarka až do roku 1948. Náčelníky byli Antonín Urban, Václav Bíbus, Roman Škarka, Rudolf Šmíd, Václav Kada a Václav Jasanský. Ženy vedla nejdéle Marie Kovářová, po ní Marie Kylarová, Marie Bubnová a Růžena Kadová. Ve funkci vzdělavatele se vystřídali, P. Josef Tužín, P. Ladislav Kaube, P. Václav Boštík, P. František Vlček a Ludmila Poláková. Jednateli byli Antonín Buben, Otta Buben, Míla Stránská a Josef Kylar.

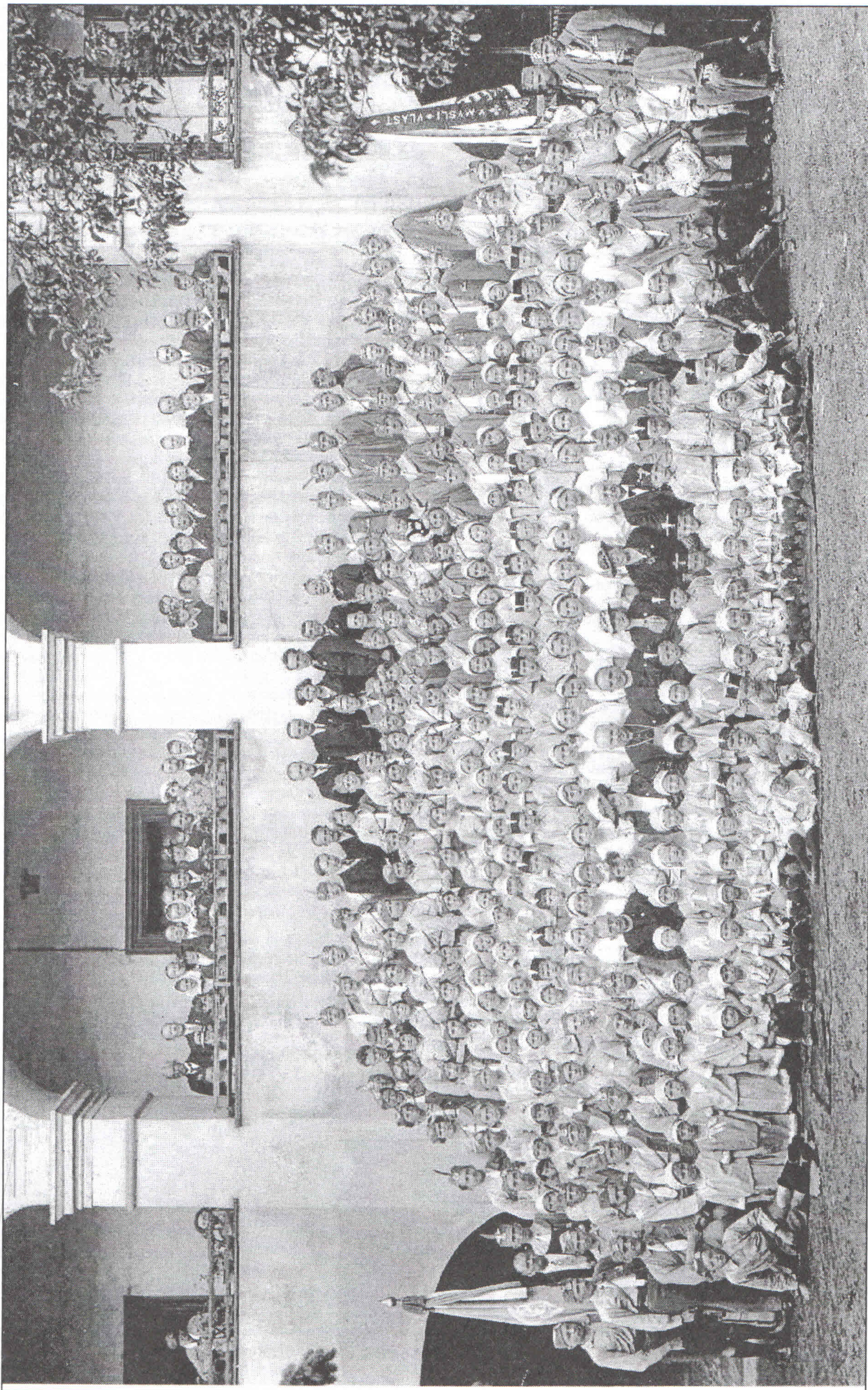
/Ženy na cvičení v Klopotech, 1939/

Dramatický odbor

Divadelní činností se zabýval nejprve dramatický kroužek Svatojosefské jednoty, který uvádí první hru v únoru 1893. Zakladateli a prvními režiséry byli Václav Bíbus st., Václav Polák, Robert Andres, Marie Andresová, Josef Malý a další. Tehdy byly využívány až do výstavby vlastních prostor možnosti místních hostinců. Po válce byla činnost obnovena v únoru 1919 a do roku 1921 bylo provedeno 16 her. V tomto roce byl soubor převeden do dramatického odboru Jednoty čsl. Orla. Do roku 1928 bylo uvedeno celkem 88 různých her. Podle údajů do roku 1935 byli nejpilnějšími členy souboru v počtu her bez repríz například Alois Dvořák (102), Karel Šmíd (102), Václav Bíbus (93), Jaroslav Lukesle (87), Marie Švířová (86), František Knapovský (75) a dále František Dušek, Julie Kacálková, Bedřich Machačka, Marie Dvořáková, Růžena Kadová a další. Nepostradatelným nápovědou byl František Jakubec a starostlivým hospodářem Josef Sobola. Ze seznamu provedených představení je možno vybrat namátkou hry Naši furianti, Fidlovačka, Paličova dcera, dále operety Cikánský baron, Na šťastné planetě, Bejvávalo a také operu V studni. Přes zákaz činnosti Jednoty čs. Orla v Ústí nad Orlicí bylo přesto do roku 1942 sehráno ještě asi 30 her. Před druhou světovou válkou, během ní i po ní hrál loutkový soubor Jednoty, jehož vedoucím byl K. Hrodek.

Katolický dům

Vývoj katolických spolků ve městě je úzce spjat s úsilím o vybudování vlastního zázemí, které vyvrcholilo stavbou spolkového domu. Jako první byl v roce 1910 přistavěn sál k staré chalupě konsumní jednoty Svépomoc (založena 1904) a první akcí zde byla mikulášská zábava. Majiteli objektu byly společně Svépomoc a Svatojosefská jednota. V době první světové války 1914 – 1918 byl v Katolickém domě vojenský lazaret. V roce 1914 a 1928 následují další přístavby části přízemí a prvního patra, aby „Dům katolických spolků“ dostatečně splňoval požadavky na tehdejší velice rozšířenou kulturní a tělovýchovnou činnost. Sloužil nejen k pravidelnému cvičení, ale byl využíván k pořádání tanečních zábav, divadelních představení a přednášek. V roce 1928 u příležitosti veřejného

*Společné foto
u děkanství
v Ústí nad
Orlicí
u příležitosti
25 let trvání
jednoty Čs.
Orla a
svěcení
praporu,
31.5. 1936*

obvodového cvičení a v roce 1936, kdy se slavilo 25 let trvání Jednoty čs. Orla v Ústí nad Orlicí, se zde konala slavnostní tělocvičná akademie a byl posvěcen nový prapor. V roce 1948 byl Orel sloučen s ostatními tělovýchovnými organizacemi a jeho činnost i v Ústí nad Orlicí na dalších 40 let samostatně přestává existovat. V roce 1952 přešlo vlastnictví usnesením valné hromady Svatojosefské jednoty katolických jinochů a mužů na Českou katolickou charitu, která svoji polovinu prodává v roce 1957 národnímu podniku UTEX. Poslední přestavba proběhla v 70. letech na dnešní Malou scénu. Po roce 1989 byl při pokusech Orla i Svatojosefské jednoty o navrácení Katolického domu uváděn argument, že byl majetek dobrovolně a podle práva odprodán, tudíž není co vracet.

/ Divadelní představení "Svatý kníže Václav", 28. září 1929/

/ Fidlovačka, 1927/

Činnost Jednoty Čs. Orla Ústí nad Orlicí po roce 1989

První kontakt na cestě k obnovení činnosti ústecké Jednoty Orla byly učiněny po roce 1989 účastí na setkání pražských orlů 13. února 1990 v hotelu Forum, kde bylo asi 70 přítomných včetně zástupců Svatováclavské župy v exilu. Příjemným zjištěním bylo, že mezi účastníky setkání nebyli jen orelští veteráni, ale dobrou třetinou byli přítomni příslušníci střední a mladé generace. V té době již Čs. Orel požádal o registraci a připravoval se obnovit činnost. Došlo také k obnovení župní organizace a začlenění ústeckého Orla do královéhradecké Brynychovy župy. Po vytvoření nových krajů vzniká pro Pardubický kraj také nová župa Orlická, do které přechází vedle ústecké jednoty dalších jedenáct. V názvu nemá již jméno svého patrona, jak bývalo dříve zvykem, ale je pojmenovaná podle Orlických hor. V Ústí nad Orlicí se z počátku uvažovalo o využití bývalého Katolického domu (Malá scéna) pro obnovenou činnost. Snahu mladších podporovali František Jakubec, Ludmila Poláková a Karel Hrodek, který byl zvolen prvním starostou. Základem členů byli pamětníci, ale z jejich rodin přibyli i mladí. Byly uspořádány dvě seznamovací společenské akce

v Dlouhé Třebové a v Klopotech s pěknou účastí. Hana Kadová se ujala cvičitelských povinností s dětmi a první pravidelné cvičení se konalo od podzimu 1993 v prostorách textilního učiliště ve Špindlerově ulici. Po zahájení celostátních soutěží Orla bylo zaznamenáno několik významných úspěchů ve stolním tenisu. Z Mistrovství Čs. Orla jednotlivců žen 1993 přivezla prvenství Marie Kličková. V roce 1994, 1996 a 1998 vyhrála Mistrovství Čs. Orla jednotlivců Jana Kličková. Družstvo žen v sestavě Růžena Kubátová, Marie Kličková a Jana Kličková vyhrálo soutěž v roce 1995. Muži se v sestavě Antonín Jedlička, Richard Jedlička, Roman Beran a Václav Klička ml. se umístili na 2. místě z celkem 29 přihlášených družstev. Roman Beran vyhrál Mistrovství Orla jednotlivců a reprezentoval Čs. Orel na mezinárodní mistrovství FICEP v Belgii. V roce 1998 se stejné akce v Itálii zúčastnila Jana Kličková. V těchto letech se také rozvinuly aktivní kontakty s katolickou organizací TTK Leugenberg u Antverp v Belgii. Od roku 1995 až do roku 2000 došlo ke čtyřem výměnným zájezdům 15 členných týmů stolních tenistů. Při návštěvách byli přijati účastníci představiteli obou radnic a těmito akcemi Orel posílen o členy TTK Ústí nad Orlicí reprezentoval úspěšně i město.

Cvičení žen, které až do roku 2000 vedla Marie Diblíková, probíhalo z důvodu nedostatku vlastních prostorů postupně v herně na Kopečku, v kinosále hotelu UNO a v Okresním kulturním středisku. Od roku 1999 hraje mládež i muži sálovou kopanou a žáci jezdí na turnaje. Vzhledem k nedostatku termínů ve vhodných tělocvičnách je dost obtížné zajistit prostor.

Letos budou hrát muži ve středu večer a mládež v neděli, organizačně zajišťuje Norbert Nejedlý ml. Vloni byl nově založen šachový kroužek pro mládež, který vede zkušený šachista Karel Taslar. Vedle sportovních činností se tradičními staly každoroční srpnové poutě na sv. Hostýn, o jejichž zajištění se stará Anna Kadová.

Letošní Národní orelské pouti se nemohl osobně zúčastnit vzdělavatel Čs. Orla mons. Karel Otčenášek, a proto ve svém dopisu mimo jiné zdůrazňuje některé myšlenky, které je dobře uvést. „Cítím povinnost, abych Vám připomněl hlavní zásadu: Orel vždycky byl a musí být tělovýchovnou organizací katolickou... Tím ovšem nemíním, že bychom mezi sebe nemohli, či neměli přijmout i pozvat někoho, kdo není katolického vyznání. Ten by si však měl být vědom katolické identity Orla a měl by ji respektovat.... Vítám snahu, učinit z Orla moderní a prosperující organizaci. Těším se ze všech podnětů mládí, které mezi nás přichází.... Je třeba si poznovu osvojit zkušenost prvních Kristových učedníků od jezera Genezaretského. Snad se dnes i nám, přátelé, zdá, že se nic nedaří, že je zbytečné se znovu pokoušet a namáhat. I tehdy tomu tak bylo: „...celou noc jsme se lopotili a nic jsme nechytily...“ A dnes já, biskup, jeden z nástupců apoštolů a osobně blízký papeži – Petrovi dnešních dnů, starý biskup, vyzývám s ním Vás, mladé: Důvěřujme a řekněme společně i nyní „Na tvé slovo spustím síť!“ Spoléhám na Vás a ze všech sil Vám fandím, naše mládeži, abyste touto větou překřičeli nás, kterým už síly slábnou.“

Křesťanská tělovýchovná Organizace Orel v Ústí nad Orlicí má v současnosti 50 registrovaných členů a jejím starostou je Stanislav Motl st. Pokud vás osloví něco z toho, co bylo výše uvedeno, anebo co dosud zajímavého chybí v činnosti Orla, budete se svými názory, pomocí a zejména s aktivní činností srdečně vítáni.

-vk

/ Stolní tenisté z Belgie v herně na Kopečku před utkáním s TTC Ústí a členy Orla,

1995